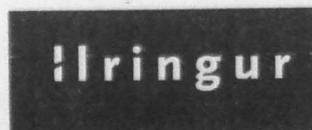

Úttekt á félagsheimilum í Skagafirði

ATVINNUPRÓUNARFÉLAG
SKAGAFJARDAR HF

Nóvember 2000

Sauðárkrókur 9. nóvember 2000

Hringur – Atvinnuþróunarfélag Skagafjarðar hf. vann úttekt þessa fyrir Sveitarfélagið Skagafjörð að beiðni Menningar-, íþróttá-, og æskulýðsnefndar Skagafjarðar.

Fyrir hönd Hrings hf.

Lárus D. Pálsson
Lárus D. Pálsson framkvæmdastjóri

Efnisyfirlit

Efnisyfirlit	2
1. Kafli - Inngangur	3
Verklýsing	3
Helstu aðferðir við upplýsingaöflun	3
Uppbygging skýrslu	3
2. Kafli - Rekstrarumhverfi og breyttar forsendur félagsheimila.	4
3. Kafli – Félagsheimili í eigu Skagafjarðar	5
Ágarður	6
Bifröst	8
Höfðaborg	10
Ketilás	12
Ljósheimar	13
Melsgil	14
Miðgarður	16
Félagsheimili Rípurhrepps	18
Skagasel	19
Samantekt	20
4. Kafli - Rekstur félagsheimila í öðrum sveitarfélögum	21
Húsavíkurkaupstaður	21
Reykjavík	21
Ísafjarðarbær	21
Sveitarfélagið Hornafjörður	22
Samantekt	22
5. Kafli - Hugmyndir frá álitsaðilum	23
Hólaskóli ferðamálabraut	23
Menningarráðgjafi Byggðastofnunar	23
Héraðsskjalasafn Skagfirðinga	23
Byggðasafn í Glaumbæ	23
Náttúrustofa Norðurlands vestra	23
Skipulag og samkeppnissjónarmið	23
Samantekt	24
6. Tillögur	25
Breytt skipulag félagsheimila	25
Stefnumótun í menningarmálum og tækifæri Skagafjarðar vegna Menningarhúss	26
Lokaorð	27
Heimildir	28
Fylgiskjal 1 - Viðhorf aðstandenda félagsheimilanna	29

1. Kafli - Inngangur

Verklýsing

Hringur – Atvinnuþróunarfélag Skagafjarðar hf. tók að sér fyrir Menningar-, íþrótt- og æskulýðsnefnd Skagafjarðar að vinna úttekt á félagsheimilum í eigu sveitarfélagsins. Samantektinni er ætlað að skapa frekari umræðugrundvöll innan sveitarfélagsins um framtíðarskipan þessa málaflokks.

Félagsheimilin eru: Árgarður, Bifröst, Höfðaborg, Ketilás, Ljósheimar, Melsgil, Miðgarður, Skagasel og Félagsheimili Rípurhrepps. Markmið verkefnisins var að draga fram upplýsingar um þrjá meginþætti.

1. Fjárhagsleg staða á hverju félagsheimili.
2. Fyrirkomulag á rekstri, m.a. laun umsjónarmanna, meðhöndlun tekna, gjaldskrá, innkaup á rekstrarvörum ofl.
3. Viðhorf og hugmyndir aðstandenda um bættan rekstur, eignarhald og nýtingu.

Jafnframt að leggja sérstaka áherslu á að skilgreina möguleika á nýtingu heimilanna í atvinnuskyni, bæði til að styrkja reksturinn og auka notkunarmöguleika. Einnig að fá fram sjónarmið aðstandenda um núverandi fyrirkomulag með því að ræða við fulltrúa úr stjórnunum/húseigendafélögum félagsheimilanna, viðkomandi rekstraraðila eða húsverði. Þeir sem unnu verkið að hálfu Hrings voru Lárus D. Pálsson og Jakob Frímann Þorsteinsson. Þeim fjölmörgu viðmælendum og álitsaðilum sem aðstoðuð við að miðla upplýsingum og tjá viðhorf um félagsheimilin í Skagafirði er þakkað.

Helstu aðferðir við upplýsingaöflun

Til þess að ná þeim markmiðum sem voru sett var ákveðið að byggja úttekt þessa á eftirfarandi gagna- og upplýsingaöflun.

1. Með ársrekningum fyrir þrjú sl. starfsár fyrir hvert félagsheimili.
2. Með bókhaldsupplýsingum frá sveitarfélagini.
3. Með formlegum viðtölum við umsjónarmenn eða formenn hússtjórna.
4. Með því að leita eftir upplýsingum frá öðrum sveitarfélögum um það hvernig rekstri og fyrirkomulagi félagsheimila er háttar á viðkomandi stað.
5. Með því að óska eftir áliti frá utanaðkomandi aðilum um leiðir til þess að auka notkunarmöguleika.
6. Með óformlegum viðtölum við aðila sem þekkja til reksturs félagsheimila og þeirrar starfsemi sem þar fer fram.

Uppbygging skyrslu

Skyrslan er þannig upp byggð að í 2. kafla er stuttlega fjallað um rekstrarumhverfi og breyttar forsendur félagsheimila. Í 3. kafla er fjallað um hvert og eitt félagsheimili fyrir sig, fjárhagsyfirliti, umfjöllun um notkun og skipulag, eignaskipting er rakin og loks eru raktar hugmyndir og tækifæri til þess að auka notkun. Í 4. kafla er fjallað um rekstur félagsheimila í nokkrum öðrum sveitarfélögum. Því næst eru hugmyndir álitsaðila um aukna nýtingu félagsheimilanna kynntar. Loks eru tillögur lagðar fram um breytt rekstrarfyrirkomulag.

Eitt af markmiðunum var að fá fram viðhorf forsvarsmanna og álitsaðila. Á fylgiskjali 1 er listi yfir skoðanir og álit viðmælenda sem flokkast sem viðhorf.

Meðfylgjandi þessari úttekt er gagnamappa með formlegum svörum við erindum og aðrar sem byggð er á og nýst geta við ákvarðanatöku

2. Kafli - Rekstrarumhverfi og breyttar forsendur félagsheimila

Gífurlegar breytingar hafa orðið í samféluginu frá því að flest félagsheimilin voru reist. Félagsheimilin voru byggð með það að markmiði að þau gætu nýst fyrir skóla, skrifstofur hreppanna, aðstöðu ungmennafélaga, aðstöðu kvenfélaga og aðra félagsstarfsemi og eða sem samkomuhús. Gömlu hrepparnir ásamt minni félagasamtökum og einstaklingum sameinuðust í því að byggja upp félagsheimili á hverjum stað, bæði með fjárfamlögum og sjálfbodavinnu. Þannig skiptist eignaraðildin eftir framlagi félagasamtaka og viðkomandi sveitarfélags. Samgöngur, samgöngutæki og fjarskipti voru með allt öðrum hætti en nú er.

Aðeins eru tvö ár síðan öll sveitarfélögin nema eitt sameinuðust í Skagafirði. Það breytti rekstrarforsendum mikið. Reynt hefur verið að byggja upp skólastarfsemi á stöðum þar sem hvað flestir íbúar búa og aðstaða og þjónusta er best, börnum er því keyrt lengra að. Stjórnsýsla hins sameinaða sveitarfélags er á einum stað. Fólk í sveitum hefur fækkað mikið og viðhorf hafa breyst. Starfsemi ungmennafélaga í hinum gömlu hreppum hefur viða lagst af og sumstaðar orðið sameining. Starfsemi kvenfélaga er einnig minni en hún var. Viða standa félagsheimilin eftir tóm og gagnslítil með brostnar rekstrarforsendur þar sem starfsemin hefur flust annað.

Félagsheimilin hafa nýst mjög vel fyrir dansleikjahald og hingað til. Aldurstakmark á dansleiki þar sem má hafa áfengi um hönd hefur fram að þessu verið 16 ár. Vert er að geta þeirrar umræðu sem nú er í samféluginu um forvarnarstarf og áfengisneyslu unglings. Nýlega skrifaði sýslumaðurinn á Sauðárkróki opið bréf til sveitarfélagsins þar sem hann telur að tími sé kominn að spryrna gegn unglingsdrykkju á dansleikjum. Þar leggur hann fram m.a. tillögur um að unglingsar yngri en 18 ára fái ekki aðgang að almennum dansleikjum. Ennfremur að banna ölvun á almennum dansleikjum. Þessi umræða og ákvárdanir í framahaldi af því gætu breytt rekstrarumhverfinu talsvert.

Framboð af skemmtistöðum hefur stóraukist og því hefur samkomum á vegum félagsheimila fækkað. Þau hafa ekki vínveitingaleyfi eins og flestir aðrir skemmtistaðir. Með tilkomu einkaaðila inn í þennan geira verður í framtíðinni meira tillit tekið til samkeppnissjónarmiða.

Á undanförnum árum og áratugum hefur orðið mikil breyting á frítíma fólks. Vinnutími fólks hefur almennt styrt, möguleikar fólks á afþreyingu hafa stóraukist og kröfur fólks um gæði þeirra þjónustu sem veitt er á vettvangi frítímans hefur gjörబreyst. Þannig hafa kröfur um fagmennsku vaxið. Fjöldi þeirra sem starfar á vettvangi frítímans hefur aukist mikið og er svo komið að hundruð manna starfa við að veita börnum, unglungum, öldruðum og almenningi þjónustu á svíði menningar, félags-, íþróttá- og tólmundamála.
Í kjölfar þessara miklu breytinga þá hafa áherslur þeirra sem standa í rekstri á þessu svíði¹ breyst varðandi stuðning opinberra aðila. Í vaxandi mæli er frekar óskað eftir styrkjum í starfið sem fram fer en ekki í umbúnað þess ss. uppbyggingu og rekstur húsnæðis.

¹ Dæmi um aðila sem starfa á svokölluðum vettvangi frítímans eru ungmenna- og æskulýðsfélög, opinbera stofnanir, lista- og menningarfélög, menningarmiðstöðvar, söfn og fl.

3. Kafli – Félagsheimili í eigu Skagafjarðar

Fjárhagsleg staða

Til að meta fjárhagslega stöðu var ákveðið að skoða ársreikninga þriggja ára frá 1997 til ársins 1999. Tilgangurinn með því var sá að athuga hvort rekstur væri breytilegur á milli ára.

Því miður voru ekki öll félagsheimilin tilbúin með reikninga en það sést í umfjöllun um hvert félagsheimili hvar vantar upplýsingar. Mjög mismunandi er hversu ítarlegir og sundurliðaðir reikningarnir eru. Enginn þeirra hefur áritun löggið endurskoðanda. Nauðsynlegt var að fá upplýsingar úr bókum sveitarfélagsins þar sem ekki er tilgreindur styrkur hvers árs frá sveitarféluginu né gjöld sem hafa fallið til í ársreikningunum. Ársreikningar félagsheimilanna eru því fæstir réttir og gefa ekki rétta mynd. Bókhald gömlu hreppanna var ekki skoðað, þannig er það líklegt að meiri fjárhæðum hafi verið varið til rekstur félagsheimilanna árið 1997 en hér kemur fram.

Fjárhagsyfirlitin eru sett þannig upp að rekstrartekjur og rekstrargjöld eru sundurliðuð og rekstrarniðurstaða fengin. Framlag sveitarfélags í formi styrkja er ekki fært með tekjum heldur sett fyrir neðan rekstrarniðurstöðu hvers árs. Efnahagsreikningar eru ekki skoðaðir enda hefur það ekki tilgang í þessu tilviki þar sem bókfært verð fasteigna er yfirleitt ekki fært og afskriftir ekki reiknaðar. Það sama á við um eigið fé.

Reynt var að áætla skuldastöðu og stöðu veltufjármuna miðað við 30.09.2000. Hér er einungis um mjög grófa áætlun að ræða þar sem misjafnt er hvernig staðan er á bókhaldinu hvort það sé nýlega fært eða ekki og í sumum tilvikum er ekki til neitt yfirlit yfir veltufjármuni². Ekki eru skráðar neinar langtímaskuldir hjá félagsheimilunum. Mest eru um að ræða viðskiptaskuldir við Skagafjörð. Í upphafi ársins 2000 var áætluð fjárupphæð sem fara átti í rekstur hvers félagsheimilis fyrir sig hjá sveitarféluginu. Þar sem um er að ræða inneign er ekki búið að ráðstafa þeim fjármunum.

Yfirlitin eru sett þannig upp að mjög auðvelt er að bera saman einstök félagsheimili og rekstur þeirra milli ára. Athuga verður að tölur eru á verðlagi hvers árs fyrir sig og þær tala sínu máli en þó eru yfirlitin skýróð út lítillega.

Notkun, skipulag og eignaskipting

Ljóst er að ef ræða ætti formlega við alla eignaraðila að hverju félagsheimili yrði um mjög yfirgripsmikið verk að ræða. Einungis var rætt formlega við aðila sem talið var að hefðu mestar upplýsingar um rekstur hússins. Spurningum var skipt í þrennt. Í fyrsta hluta var spurt um núverandi notkun, í örðum hluta um kostnaðarliði og skipulag. Í þriðja hluta var spurt um viðhorf og hugmyndir varðandi aukna nýtingu, bættan rekstur og eignarhald. Lítillega er fjallað um ástand húsnaðis. Gerð er grein fyrir eignaskiptingu. Viða er óljóst hverjum tilheyra eignarhlutir félaga sem hætt hafa starfsemi.

Hugmyndir og tækifærir

Hugmyndir og tækifærir að aukinni nýtingu eru settar fram. Leitast var við að fá sem flestar hugmyndir fram bæði frá forsvarsmönnum félagsheimilanna, álitsaðilum og starfsmönnum Hrings. Ekki er nákvæm útlistun á því hvernig útfæra megi hverja hugmynd. Hugmyndir eru ekki settar fram á rökstuddan hátt heldur ætlað að opna augu manna fyrir hugsanlegum tækifærum. Til hagræðis eru þær tölusettar, en það vísar ekki til mikilvægis.

² Veltufjármunir eru handbært fé, viðskiptakröfur og vörubirgðir.

Ágarður

Fjárhagsyfirlit	1997	1998	1999	30.9.2000
Rekstrartekjur				
Húsaleiga	476.034	40%	1.106.103	55%
Dansleikir/samkomuhald	497.108	42%	414.458	20%
Vörusala	177.582	15%	390.555	19%
Aðrar tekjur	39.584	3%	113.041	6%
	1.190.308	100%	2.024.157	100%
	649.679		1.666.194	100%
Rekstrarkostnaður				
Laun/launat. gjöld.	449.067	40%	589.167	24%
Viðhald húsnæðis/búnaðar	183.624	16%	914.470	38%
Ráfmagn/hiti	57.945	5%	190.791	8%
Vörunotkun	129.648	11%	283.084	12%
<u>Annar kostnaður:</u>				
Hljómsveitir/stef/leyfi/gæsla	175.407	15%	212.020	9%
Annað	138.514	12%	234.856	10%
	1.134.205	100%	2.424.388	100%
Hagnaður (- tap)	56.103	-	400.231	-
Styrkir sveitarfélags			1.137.779	750.000
				1.059.376
Áætlaðar skuldir				
Ýmsar skammtímaskuldir.				145.339
Skagafjörður inneign				357.899
Veltufjármunir				1.272.312
				1.630.211

Aðeins var hægt að notast við árshlutareikning fyrir seinni hluta árs 1997. Húsaleiga til sveitarfélagsins vegna aðstöðu fyrir Steinstaðaskóla er veigamesti tekjuliðurinn, þorrablótíð og álegt verslunarmannhelgarball hafa einnig gefið góðar tekjur.

Notkun og skipulag

Á veturna er Ágarður nýttur sem skólahúsnæði, en þar er kennd heimilisfræði, íþróttir og sund. Alls u.p.b. 14-16 kennslustundir á viku, ásamt félagsstarfi skólans. Kirkjukóinn heldur sínar æfingar í húsinu og þar er spilað bridge einu sinni í viku. Þar eru einnig erfidrykkjur og þorrablót. Á sumrin hefur húsnæðið verið nýtt lítillega fyrir ættarmót en fólk hefur frekar kosið að leigja skólann fyrir slíkt.

Við Ágarð er starfandi hússtjórn og þar er umsjónarmaður í 88% stöðu. Auk hefðbundinna húsværðarstarfa sér hann einnig um gæslu í frímínútum og matarhléum, einnig umsjón með sundlauginni. Hvergi liggur fyrir hvernig þau störf skiptast kostnaðarlega séð á milli gæslu og húsværðarstarfa.

Eignaskipting:	Sveitarfélagið Skagafjörður	28,56 %
	UMF Framf./Kvenf.Lýtingsstaðahrepps	16,58 %
	Félagsheimilasjóður	23,03 %
	Ríkissjóður	31,83 %

Hugmyndir og tækifæri.

1. Húsnæðið hefur leyfi til notkunar sem gistihús fyrir næstu tvö ár.
2. Hægt að tengja húsnæðið við notkun á skólanum varðandi ferðaþjónustu.
3. Útleiga til ferðaþjónustuaðila á svæðinu.
4. Ættarmót og ráðstefnur, námskeið.
5. Árgarður væri upplagður fyrir tölvunámskeið.
6. Árgarður liggar vel við fyrir þá sem fara í fljótaSiglingar á Jökulsám eða hálandisferðir á jeppum, snjósleðum eða á hestum. Gönguleiðir eru einnig í næsta nágrenni.
7. Árgarður er í næsta nágrenni við Mælifellshnjúk, eitt tignarlegasta fjall héraðsins, og við Jökulsárnar, hrikalegustu vatnsföllin. Fjarlægð frá þjóðvegi 1 er stutt og eins er skammt inn á hálandis- og fjallvegi.
8. Að færa náttúrugripasafn Varmahlíðarskóla í Árgarð.

Bifrost

Fjárhagsyfirlit	1997	1998	1999	30.9.2000
Rekstrartekjur				
Húsaleiga	747.417	34%	501.837	20%
Dansleikir/samkomuhald	259.839	12%	-	0%
Vörusala	656.305	30%	675.988	27%
Kvikmyndadeild	514.418	24%	1.002.289	40%
Aðrar tekjur (Sæluvika)	-	0%	356.225	14%
	2.177.979	100%	2.536.339	100%
Rekstrarkostnaður				
Laun/launat. gjöld	1.253.915	23%	1.692.396	26%
Viðhald húsnæðis/búnaðar	297.461	5%	684.471	10%
Rafmagn/hiti	438.753	8%	455.108	7%
Vörunotkun	569.720	10%	446.513	7%
Annar kostnaður:				
Hljómsveitir/stef/leyfi/gæsla	505.904	9%	65.392	1%
Kvikmyndadeild	900.127	16%	946.369	14%
Pappír/prentun/ritföng	214.471	4%	258.173	4%
Aðkeypt þjónusta	53.621	1%	898.667	14%
Annað	569.518	10%	636.707	10%
Afskriftir	120.364	2%	121.537	2%
Vextir	605.497	11%	376.789	6%
	5.529.351	100%	6.582.122	100%
Hagnaður (- tap)	- 3.351.372		- 4.045.783	- 3.615.293
Styrkir sveitarfélags			26.444	3.000.000
				1.346.901
Áætlaðar skuldir				
Skagafjörður, ógr. skemmtanaskattur				1.063.345
Skagafjörður, ýmis gjöld/kostn.				4.190.265
Rafveita Sauðárkróks				1.963.255
Hitaveita Skagafjarðar				1.063.037
Aðrar skammtímaskuldir				1.397.796
				9.577.698
Veltufjármunir				1.399.220
Skammtímaskuldir umfram veltufjármuni				8.278.478

Bifrost er áberandi verst rekna félagsheimilið. Tekjumyndun þar er afar léleg. Kvikmyndadeild hefur skilað að jafnaði mestu, eða 24%-40% af tekjum hússins. Dansleikir og samkomuhald virðast ekki skila miklu.

Þrátt fyrir lélega tekjumyndun hefur umsjónarmaður verið í fullu starfi. Áberandi er hvað álagning er lág sé litið til vörunotkunar. Þá eru vörubirgðir ekki taldar heldur metnar eins ár eftir ár. Þrátt fyrir mjög háan rekstrarkostnað er aðeins 5-10 % af rekstrarkostnaði varið til viðhalds. Athygli vekur hvað pappír, prentun og ritföng eru dýr. Það sama á við um aðkeypta þjónustu. Annar kostnaður er að mestu færður sem kostnaður vegna sæluviku. Afskriftir eru hér af búnaði. Skuldstaða Bifrastrar er slæm. Samtals eru skuldir um 9,6 milljónir, mestar við sveitarfélagið. Það skýrir há vaxtagjöld. Kvikmyndadeild var rekin með lítlsháttar hagnaði eitt ár af þessum þremur.

Notkun og skipulag

Á veturna hefur Bifröst nýst best fyrir leiklist og kvíkmyndasýningar. Bifröst hefur gegnt veigamiklu hlutverki við framkvæmd Sælувикудagskrár. Húsið er nýtt mikið um helgar, sérstaklega fyrir erfidrykkjur. Þar eru einnig haldnir dansleikir, þorrablót, og árshátiðir. Dæmi eru um að húsið hafi verið nýtt að hluta sem æfingaaðstaða hljómsveita og fyrir farandsmarkaði. Á sumrin er starfsemin mun minni, t.d. eru yfirleitt ekki leiklistarviðburðir á þeim tíma.

Við Bifröst er ekki starfandi hússtjórn heldur eru allar ákvarðanir teknar hjá sveitarfélagini.

Í húsinu er nýlegt sýningar- og hljóðkerfi fyrir kvíkmyndasýningar. Húsið hefur nýlega verið málað en gólf á sal er talið ónýtt.

Eignaskipting:	Sveitarfélagið Skagafjörður	70,4 %
	Leikfélag Sauðárkróks	7,4 %
	Kvenfélag Sauðárkróks	7,4 %
	UMFT	7,4 %
	Iðnaðarmannafélag Skr.	7,4 %

Hugmyndir og tækifæri

1. Breyta í leiklistar-, kvíkmynda- og ráðstefnuhús með föstum hallandi sætum.
2. Upplýsingamiðstöð fyrir Sauðárkrók, Skaga, Drangey, og Hegranes.
3. Nýta Bifröst í tengslum við hugsanlega hótelbyggingu á Sauðárkróki.

Höfðaborg

Fjárhagsyfirlit	1997	1998	1999	30.9.2000
Rekstrartekjur				
Húsaleiga	2.059.408	58%	2.125.024	57%
Dansleikir/samkomuhald	688.504	19%	723.847	20%
Vörusala	616.095	17%	416.257	11%
Gisting	129.212	4%	208.501	6%
Aðrar tekjur	77.353	2%	234.074	6%
	3.570.572	100%	3.707.703	100%
	4.584.029			
Rekstrarkostnaður				
Laun/launt. gjöld	1.357.600	36%	1.475.682	30%
Vidhald húsnæðis/búnaðar	285.817	8%	947.791	19%
Rafmagn/hiti	905.444	24%	1.284.127	26%
Vörunotkun	297.371	8%	321.416	7%
<u>Annar kostnaður:</u>				
Hljómsveitir/stef/leyfi/gæsla	444.647	12%	584.132	12%
Annað	367.626	10%	266.589	5%
Vaxtagjöld	98.332	3%	53.584	1%
	3.756.837	100%	4.933.321	100%
	9.825.234			
Hagnaður (- tap)	- 186.265	- 1.225.618	- 5.241.205	
Styrkir sveitarfélags	1.180.000	1.308.561	2.500.000	1.943.528
Áætlaðar skuldir				
Skagafjörður, ýmis gjöld/kostnaður				1.660.983
Skagafjörður, fasteignagjöld				1.001.707
Aðrar skammtímaskuldir				1.386.700
				4.049.390

Húsaleigutekjur frá sveitarfélagini mynda meirihluta tekna vegna afnota Grunnskólans á Hofsósi að húsnæðinu. Dansleikir og samkomuhald virðast gefa nokkuð góða útkomu. Höfðaborg er dýr í rekstri vegna þess að ekki er hitaveita á Hofsósi. Sá kostnaður verður því hlutfallslegra hærri þar en annarstaðar. Viðhaldskostnaður var hár árið 1999 sem skýrir mikið tap það árið. Skuldastaðan er nokkuð há og upplýsingar vantar um veltufjármuni.

Notkun og skipulag

Á veturna er Höfðaborg mikið nýtt undir skólastarfsemi. Á árinu 1999 var efri hæð hússins breytt þannig að tónlistarskólinn gæti nýtt húsnæðið. Nú fer tónlistarkennsla fram á allri efri hæðinni. Húsið er einnig nýtt til íþróttakennslu fyrir Grunnskólann á Hofsósi og þar er einnig rekið mótnueytí fyrir þá nemendur sem koma lengra að. Eldri borgarar hafa nýtt húsnæðið fyrir félagsstarfsemi að vetrinum. Neisti og fleiri aðilar hafa nýtt íþróttaaðstöðuna og búningsklefarnir nýtast einnig á sumrin fyrir íþróttavöllinn. Auk reglubundinnar notkunar að vetri eru haldnir dansleikir, árshátíðir, tónleikar, ættarmót og einkasamkvæmi í húsinu. Það á einnig við á sumrin. Þegar notkun ársins 1999 var dregin saman kom í ljós, að fyrir utan notkun Tónlistarskólans var húsið í útleigu í 98 skipti og íþróttastarf á vegum Neista í 180 skipti.

Hússtjórn er starfandi og mjög virk. Umsjónarmaður er í 70% starfi og við það bætist þrif á húsinu meðan að skólinn er starfræktur.

Nýbúið er að mála húsið að utan og langt komið að skipta um alla glugga í húsinu. Eignaraðilar hafa verið mjög virkir að skila með sjálfboðavinnu sínu framlagi til framkvæmda.

Eignaskipting:	Sveitarfélagið Skagafjörður	87 %
	Ungm. félagið Neisti	6%
	Kvenfélag Hofshrepps	5%
	Söngfélagið Harpan	2%

Hugmyndir og tækifærí

1. Nýta húsið betur yfir sumartímann.
2. Merkja gólf í sal þannig að hægt sé að nýta betur fyrir íþróttastarfsemi.
3. Matsala (Veitingahús yfir sumartímann).
4. Svefnþokapláss í hliðarsölum.
5. Leigja til einkaaðila yfir sumartímann t.d. Vesturfarasetur.
6. Í Höfðaborg ætti að vera boðið upp á ráðstefnur og námskeið um ættfræði og Vesturheimsferðir í samvinnu við Vesturfarasetrið.
7. Reglugundið tónleikahald fyrir ferðamenn yfir sumartímann.

Ketilás

Fjárhagsyfirlit	1997	1998	1999	30.9.2000
Rekstrartekjur				
Húsaleiga	186.880	22%	229.100	12%
Dansleikir/samkomuhald	520.840	62%	484.400	26%
Vörusala	117.335	14%	249.000	13%
Aðrar tekjur	19.651	2%	884.603	48%
	844.706	100%	1.847.103	100%
			725.832	100%
Rekstrarkostnaður				
Laun/launt. gjöld	263.500	31%	347.800	19%
Viðhald húsnæðis/búnaðar	48.401	6%	809.249	44%
Rafmagn/hiti	168.733	20%	162.329	9%
Vörunotkun	51.680	6%	79.752	4%
<u>Annar kostnaður:</u>				
Hljómsveitir/stef/leyfi/gæsla	166.385	20%	157.192	9%
Annað	145.093	17%	271.912	15%
	843.792	100%	1.828.234	100%
Hagnaður (- tap)	914		18.869	-
				265.991
Styrkir sveitarfélags			100.000	499.379
				398.412
Áætlaðar skuldir				
Skagafjörður, fasteignagjöld				186.417

Tekjur koma að mestu leyti af dansleikjum og þorrabloti. Árið 1998 fékk Ketilás styrk úr minningarsjóði sem skýrir hærri tekjur það árið.

Engin reglubundin starfsemi er í húsinu og það er mjög lítið notað. Þar eru 2-3 dansleikir á ári, auk þorrablot. Húsið hefur verið notað fyrir erfidrykkjur. Einstöku sinnum er þar haldinn ættarmót, einkasamkvæmi og fundir.

Hússtjórn er starfandi og umsjónarmaður er í u.p.b. 20% stöðu en fær aukalega greitt fyrir þrif. Rekstur tjaldstæðis hefur einnig verið á verksviði umsjónarmanns.

Húsið lekur með sprungum á veggjum sem gætu skemmt nýtt gólf á sal.

Eignaskipting:	Sveitarfélagið Skagafjörður	68 %
	Kvenfélagið Framtíðin	17 %
	UMF Fljótamanna	17 %

Hugmyndir og tækifæri

- Mætti reyna að tengja ferðapjónustu.
- Samvinna við Síldarminjasafnið á Siglufirði og áhugamenn um skíðaiðkun í Fljótum.

Ljósheimar

Fjárhagsfyrilit	1997	1998	1999	30.9.2000
Rekstrartekjur				
Húsaleiga	521.544	85%	475.722	79%
Vörusala	90.077	15%	119.750	20%
Aðrar tekjur			6.177	1%
	611.621	100%	601.649	100%
			904.736	100%
Rekstrarkostnaður				
Laun/launt. gjöld	24.950	3%	30.000	3%
Viðhald húsnæðis/búnaðar	98.889	13%	416.335	37%
Rafmagn/hiti	399.082	51%	410.259	36%
Vörunotkun	54.684	7%	63.393	6%
<u>Annar kostnaður:</u>				
Hljómsveitir/stef/leyfi/gæsla	20.000	3%	9.344	1%
Annað	190.973	24%	203.822	18%
	788.578	100%	1.133.153	100%
Hagnaður (- tap)	-	176.957	-	531.504
				269.107
Styrkir sveitarfélags	200.000		722.333	1.000.000
				957.920
Áætlaðar skuldir				
Skagafjörður, ýmis gjöld/kostnaður				718.143
Skagafjörður, fasteignagjöld				741.929
				1.460.072

Rekstrarkostnaður hefur ekki verið hár vegna þess að núverandi umsjónarmaður hefur sinnt starfinu kauplaust þar til nýlega. Kostnaður vegna upphitunar og rafmagns hefur lækkað umtalsvert frá árunum 1997-1998 með innkomu hitaveitu.

Notkun og skipulag

Félag eldri borgara hefur nýtt húsið mikið, bæði undir félagsstarfsemi og skrifstofu. Húsið hefur einnig verið notað undir dansleiki, árshátíðir, þorrablót einkasamkvæmi, ættarmót, erfidrykkjur, fundi og farandmarkaði. Húsið er meira nýtt yfir vetrarmánuðina. Þegar dregin var saman nýting hússins á árinu 2000, frá janúar til júlí, kom í ljós að meðaltalsnotkun var 18 útleigur á 16 dögum í mánuði.

Hússtjórn er starfandi og umsjónarmaður er í 80% stöðu.

Ljósheimar voru teknir í notkun 1992 og er ástand hússins gott en laga þyrfti planið og útbúa lýsingu utan dyra. Gólfefni vantar fyrir utan sal á neðri hæð.

Eignaskipting:	Sveitarfélagið Skagafjörður	88 %
	Kvenfélagið Framför	7%
	Ungm. félagið Grettir	5%

Hugmyndir um aukna notkunarmöguleika

- Leikskólaðstaða eða æskulýðsstarfsemi á sumrin.
- Hljómsveitaraðstaða.
- Með stækkun á sal væri hægt að dekka fyrir fleiri en núna salurinn tekur 150 manns með góðu móti við uppdekkuð borð.

Melsgil

Fjárhagsyfirlit	1997	1998	1999	30.9.2000
Rekstrartekjur				
Húsaleiga	201.983	45%	195.187	100%
Dansleikir/samkomuhald	248.800	55%	-	0%
	450.783	100%	195.187	100%
Rekstrarkostnaður				
Laun/launt. gjöld	-	-	-	-
Viðhald húsnæðis/búnaðar	221.571	35%	16.145	6%
Rafímagr	316.122	49%	235.844	89%
Vörunotkun	-	-	-	-
Annar kostnaður:				
Hljómsveitir/stef/leyfi/gæsla	20.532	3%	-	-
Annað	81.306	13%	13.156	5%
	639.531	100%	265.145	100%
Hagnaður (- tap)	- 188.748	-	69.958	-
Styrkir sveitarfélags			73.732	500.000
Áætlaðar skuldir				283.691
Skagafjörður, ýmis gjöld/kostnaður				97.333
Skagafjörður, fasteignagjöld				249.227
	186.417			346.560

Enginn ársreikningur hefur verið gerður vegna ársins 1999. Rekstur á Melsgili er ekki umfangsmikill eins og tölurnar gefa til kynna Núverandi umsjónarmaður hefur sinnt starfinu kauplaust. Réttardansleikur hefur gefið góðar tekjur. Á Melsgil hefur verið sett inn hitaveita þannig að kostnaður vegna upphitunar ætti að lækka umtalsvert.

Notkun og skipulag

Húsið er mjög lítið notað og engin regluleg starfsemi fer þar fram. Þar er bókasafn sem er aldrei er opið. Húsið hefur verið notað lítilega undir einkasamkvæmi, hannyrdír, erfidrykkjur, ættarmót (8 á sl. ári). Sveitarfélagið hefur einnig nýtt húsið að hluta undir geymslur. Einn réttardansleikur er haldinn þar á ári.

Engin hússtjórn er starfandi og ekki hefur verið ráðinn neinn umsjónarmaður fyrir húsið. Staða mála er óljós varðandi ráðstöfun hússins.

Lóð er ófrágengin, þakið á gamla partinum þarf að athuga fljótlega.

Eignaskipting:	Sveitarfélagið Skagafjörður	80 %
	Kvenfélag Staðarhrepps	10 %
	Ungm.félagið Æskan	10 %

Hugmyndir og tækifæri

1. Ferðaþjónusta tengd ættarmótum, tengja veislubjónustu.
2. Nýta húsnæði undir skrifstofur sveitarfélagsins sem eru ekki háðar staðsetningu við Sauðárkrók s.s. skólaskrifstofan.
3. Mjög gott aðgengi er fyrir fatlaða í húsinu sem gæti nýst undir starfsemi fyrir fatlaða.
4. Hentar vel einkasamkvæmum, tekur 80-120 manns í sæti.

5. Geymsla og verkstæði fyrir öll söfnin eftir þörfum (þ.e. byggðasafn, listasafn, náttúrugripasafn og skjalasafn).
6. Húsið er vel staðsett á fjölfarinni leið milli Varmahlíðar og Sauðárkróks auk þess sem Reynistaður er óunninn akur og verður ómetanlegur ferðaþjónustunni ef þannig er á málum haldið.
7. Frá Melsgili er stutt að fara á helstu söfn og þéttbýlisstaði, í sund, hestaferðir, gönguferðir og að sögustöðum. Hrossaréttir eru í næsta nágrenni. Melsgil er á slóðum þeirra Guðríðar, Þorfinns og Snorra – söguslóð sem margir hafa áhuga á.
8. Ýmiskonar sýningar.
9. Möguleikar á gistingu, en þarf að breyta húsi m.t.t. brunavarna.
10. Að færa náttúrugripasafn Varmahlíðarskóla í Melsgil.

Miðgarður

Fjárhagsyfirlit	1997	1998	1999	30.9.2000
Rekstrartekjur				
Dansleikir/samkomuhald	8.864.036	76%	9.493.197	73%
Húsaleiga	1.376.729	12%	1.756.486	14%
Vörusala	1.152.961	10%	1.344.655	10%
Aðrar tekjur	343.006	3%	332.987	3%
	11.736.732	100%	12.927.325	100%
	10.870.229			100%
Rekstrarkostnaður				
Laun/launt. gjöld	3.538.480	28%	3.486.481	26%
Viðhald húsnæðis/búnaðar	551.429	4%	1.078.537	8%
Rafmagn/hiti	270.898	2%	448.766	3%
Vörunotkun (innkaup)	601.090	5%	950.369	7%
<u>Annar kostnaður:</u>				
Hljómsveitir/stef/leyfi/gæsla	6.394.158	51%	5.983.832	45%
Annað	1.261.335	10%	1.492.871	11%
	12.617.390	100%	13.440.856	100%
Hagnaður (- tap)	- 880.658		- 513.531	- 2.272.934
Styrkir sveitarfélags			89.274	2.800.000
				2.400.000
Skammtímaskuldir				
Skagafjörður, ógr. skemmtanaskattur				763.979
Skagafjörður, ýmis gjöld/kostnaður				32.028
Skagafjörður, fasteignagjöld				711.801
Skuldabréf				180.000
				1.687.808
Veltufjármunir				
Handbært fé				200.000
Skammtímaskuldir umfram veltufjármuni				1.487.808

Aðaltekjulind Miðgarðs er dansleikja- og skemmtanahald eða yfir 70% af rekstrartekjum á ári. Viðhaldskostnaður skýrir að mestu tapið á ári hverju.

Notkun og skipulag

Á efri hæð Miðgarðs er þjónustufulltrúi frá sveitarfelaginu með virkan opnunartíma. Þar er bókasafn einnig og er það opioð u.p.b. þrisvar sinnum í viku. Þar hefur vinnumiðlun skrifstofuaðstöðu, einnig Karlakórinn Heimir og Rökkurkórinn. Í kjallara hefur Kvenfélagið aðstöðu, leikfélag geymsluaðstöðu, Landsíminn er þar einnig með herbergi undir búnað. Aðilar í Alþýðulist ætla einnig að fá aðstöðu í kjallaranum. Að vetrinum er salurinn notaður næstum öll kvöld í viku virka daga fyrir kórastarfsemi hjá Heimi og Rökkurkórum. Húsið nýtist um helgar fyrir konserta, tónleikahald, dansleiki, árshátiðir, þorrablót, erfidrykkjur og einkasamkvæmi. Þar hafa verið leiksýningar, ráðstefnur og fundir. Nýr flygill er í húsinu

Fljóttlega þarf að endurnýja gólf á sal og þörf er á að lagfæra plan.

Húsnefnd er starfandi og umsjónarmaður í fullu starfi. Eignarnefnd er einnig til.

Eignaskipting:	Sveitarfélagið Skagafjörður	60 %
	Sveitarfélagið Akrahreppur	15 %
	Umf. Fram (Seyluhreppur)	12 %
	Umf. Æskan (Staðarhreppur)	3 %
	Karlakórrinn Heimir	5 %
	Kvenfélag Seyluhrepps	5 %

Hugmyndir og tækifæri

1. Vinnustofur og geymslurými í kjallara.
2. Skrifstofur á efri hæð.
3. Byggja glerskála yfir svalir og selja veitingar yfir sumarið.
4. Flygill er mikið aðdráttarafl fyrir ákveðna hópa.
5. Með hljóðhönnun væri hægt að auka möguleika á upptökum.
6. Stækka í alvörutónlistarhús. Konsertar, opna nokkrar æfingar kóranna fyrir ferðamenn.
7. Í Miðgarði ætti auk ástundunar tónlistarflutnings að vera boðið upp á allskonar tónlistarnámskeið fyrir hverja sem er í samvinnu við tónlistarskólann.
8. Ráðstefnuhúsnæði
9. Reglugerir sumartónleikar fyrir ferðamenn.

Félagsheimili Rípurhrepps

<u>Fjárhagsyfirlit</u>	1997	1998	1999	30.9.2000
Styrkir sveitarfélags		7.250.231	500.000	
Áætlaðar skuldir				211.031
Skagafjörður fasteignagjöld				
Skagafjörður, inneign			75.000	
Veltufjármunir				1.200.000

Fyrir sameiningu var félagsheimilið inni í ársreikningum hreppsins. Síðan hafa ekki verið gerðir ársreikningar. Athygli vekur mjög hátt framlag sveitarfélags á árinu 1998. Umsjónarmaður hefur sinnt starfinu kauplaust.

Notkun og skipulag

Húsið er mjög lítið notað og engin regluleg starfsemi fer þar fram. Í húsnii er bókasafn sem aldrei er opið. Húsið er notað lítillega fyrir þorrablót, jólatrésskemmtun, fundi, erfidrykkjur og einkasamkvæmi.

Hússtjórn er starfandi og hafður umsjónarmaður í ólaunuðu starfi.

Nýbúið er að taka húsnæðið í gegn að utan en lokafrágangur er eftir.

Eignaskipting:	Sveitarfélagið Skagafjörður	90%
	Kvenfélag Rípurhrepps	10%

Hugmyndir og tækifæri

1. Ferðaþjónusta í tengslum við hestatengda ferðaþjónustu.
2. Tjaldaðstaða er fyrir hendi.
3. Aðstaða fyrir ættarmót.

Skagasel

Fjárhagsyfirlit	1997	1998	1999	30.9.2000
Styrkir sveitarfélags		2.219.407	512.149	126.069
Áætlaðar skuldir				188.947
Skagafjörður fasteignagjöld				
Skagafjörður, inneign				49.916

EKKI LIGGJA FYRIR NEINIR ÁRSREIKNINGAR FYRIR SKAGASEL. UMSJÓNARMAÐUR HEFUR SINNT STARFINU KAUPLAUST.

Eignaskipting:	Sveitarfélagið Skagafjörður	88 %
	Kvenfélag Skefilsstaðahrepps	10 %
	Búnaðarfélag Skefilsstaðahrepps	2 %

Húsið er mjög lítið notað og engin regluleg starfsemi fer þar fram. Bókasafn er á staðnum sem er ekki skipulega haft opið. Að vetrinum hefur verið kvennaleikfimi u.þ.b. einu sinni í viku. Haldið er árlegt þorrablót og e.t.v 1-2 ættarmót á ári. Einnig hefur húsið nýst fyrir erfídrykkjur. Á sumrin hafa stöku sinnum komið hópar til gistingar í kringum hestaferðir eða veiðiferðir.

Engin hússtjórn er starfandi og ekki hefur verið ráðinn neinn umsjónarmaður fyrir húsið. Staða mála er óljós varðandi ráðstöfun hússins.

Húsið er nýlegt en þyrfti fljóttlega að mála að utan.

Hugmyndir og tækifæri

1. Ferðapjónusta, ef húsið yrði stúkað niður í minni herbergi væri hægt að nýta það betur.
2. Veiðivötn eru í nágrenni, einnig eru reiðleiðir sem liggja nálægt húsinu.
3. Veislur, erindi um mannlíf á Skaganum og veiðar við Drangey. Námskeið, hverskonar samkomur.
4. Harðfiskur, hákarl, svartfugl og erindi um líf á Skaganum og veiðar við Drangey.
5. Skagasel liggur vel við sem gististaður og bækistöð ferðafólks sem hyggur á silungsveiði, hvort sem er að sumri eða vetri. Bjarni Jónsson forstöðumaður Norðurlandsdeildar Veiðimálastofnunar hefur unnið að rannsóknum á vötnum á Skaga og m.a. kynnt tillögur um nýtingu þeirra fyrir atvinnumálanefnd Skagafjarðar. Líklegt er að ásókn í tjúpnavæiði aukist við friðun í kringum helstu þéttbýllissvæðin við Eyjafjörð og höfuðborgarsvæðið. Höfn er í Selvík ef áhugi er fyrir sjóstangaveiði eða siglingu. Með tilkomu skíðasvæðis og aukins áhuga á vetrarferðum s.s. snjósleðaferðum er hugsanlegt að nýta þessa aðstöðu að vetrarlagi. Verið er að vinna göngu- og reiðoleiðakort fyrir svæðið, þannig að forsendar fyrir markaðssetningu svæðisins eru ágætar.
6. Skagasel er nokkuð afskekkt en vel staðsett m.t.t. til útvistar s.s. veiði.
7. Skaginn er áhugaverður frá náttúrunnar hendi, útsýn mikil, fuglabjörg, mikið fuglalíf, selalátur, og reki.
8. Selja og breyta í íbúðarhús.

Samantekt

Heildarframlag sveitarfélags fyrir hvert ár fyrir sig er eftirfarandi:

Ár	Framlag
1997	1.380.000
1998	12.927.761
1999	12.061.528
2000	8.515.897
Samtals:	34.885.186

Áætlað var að 10 milljónir fær til reksturs félagsheimilanna á þessu ári. Framlag ársins 2000 er það sem búið er að gjaldfæra á þessu ári miðað við 30.09.2000. Líklegt er að kostnaður verði meiri. Eftir sameiningu hefur framlag sveitarfélags hækkað umtalsvert.

Heildarskuldastaða:

Áætlaðar skuldir samtals	17.953.262
Áætlaðir veltufjármunir/inneign samtals:	4.554.347
Skuldir umfram veltufjármuni samtals:	13.398.915

Þegar framlag Skagafjarðar frá árinu 1998 til ársins 2000 er framreknað með vísitölu meðaltalsneysluverðs hvers árs fyrir sig inn á meðaltalsverðlag fyrir fyrstu 9 mánuði ársins 2000 nemur heildarframlag sveitarfélagsins kr. 35.082.760. Þá er árið 1997 ekki tekið með í reikninginn. Þurfi sveitarfélagið að greiða eða niðurfella skuldir félagsheimilanna. Þá nemur framreknað framlag og áætlaðar skuldir miðað við 30.09.2000 **kr. 48.284.101**.

Launakostnaður

Alls er borgað fyrir 4,9 stöðugildi fyrir umsjón á sex félagsheimilum. Fyrir umsjón með hinum þremur er ekkert borgað. Alls nemur launakostnaður með launatengdum gjöldum á mánuði rúmlega kr.700.000. Miðað við ársgrundvöll er það 8,4 milljónir. Þá er ekki talinn kostnaður við ráðningu aukastarfsfólks við eftirlit, afgreiðslustörf og kostnað við færslu bókhalds.

Álagning gjalda

Í lögum um tekjustofna sveitarfélaga frá 1995, 30. janúar nr. 4 segir í 5 gr. að undanþegin fasteignaskatti skuli m.a. vera skólar og þau hús sem jafnframt eru notuð til annars skului greiða skattinn hlutfallslega miðað við þau afnot. Fasteignagjöld eru lögð á öll félagsheimilin. Þar á meðal Höfðaborg og Ágarð. Ekki verður séð að sveitarfélagið hafi tekið tillit til laganna við álagninguna. Þetta þarf að taka til endurskoðunar.

Almennt

Rekstur félagsheimilanna gengur illa, þau eru rekin með tapi. Rekstrartekjur standa ekki undir rekstrarkostnaði. Þau geta ekki staðið í skilum á fasteignagjöldum og öðrum rekstrargjöldum. Viðhald er víða í algjöru lágmarki. Með óbreyttum rekstri munu félagsheimilin halda áfram að safna skuldum og vera dýr í rekstri fyrir sveitarfélagið. Gjaldskrá stendur engan veginn undir kostnaði og það vantar meiri samræmingu á henni milli húsa. Kostnaðareftirliti með rekstri félagsheimila er verulega ábótant, einkum á það við um bífröst sem þó er undir beinni yfirstjórn sveitarfélagsins.

Fjögur félagsheimili eru mjög lítið notuð þau eru Ketilás, Melsgil, Félagsheimili Rípurhrepps og Skagasel. Flest eru lítið notuð á sumrin. Þá er eignarskipting viða óviss vegna félagasamtaka sem hætt hafa störfum.

4. Kafli - Rekstur félagsheimila í öðrum sveitarfélögum

Rekstarform, eignarhald og hlutverk félagsheimila er mjög mismunandi milli sveitarfélaga á Íslandi. Það má því e.t.v. fullyrða að rekstur og uppbygging félagsheimila í landinu sé svo misjöfn að staða í einu sveitarfélagi er ekki nema að litlu leyti sambærileg við önnur héruð. Hér verður þó gerð tilraun til að varpa nokkru ljósi á mismunandi fyrirkomulag á þessum rekstri hjá nokkrum sveitarfélögum með von um að það geti nýst við stefnumörkum í þessum málum í Skagafirði. Send voru erindi til Húsavíkurkaupstaðar, Reykjavíkur, Dalvíkurbyggðar, Sveitarfélagsins Hornafjörður, Ísafjarðarbæjar og Akureyrar³.

Húsavíkurkaupstaður

Á Húsavík er félagsheimili og samkomuhús. Þrír leigusamningar eru vegna húsnæðis félagsheimilisins og er það allt í útleigu. Mánaðartekjur skv. þeim samningum eru í dag um 320.000 kr. Félagsheimilið er samþygt Hótel Húsavík og eru salir hótelins hluti af félagsheimilinu sem gerir það að verkum að hvorugt verður rekið með góðu án aðgangs að hinu þar sem öll eldhúsaðstaða tilheyrir hótelinu. Afkoma félagsheimilisins er í jánum, en þess ber að geta að verulega þarf að taka til í viðhaldi eignarinnar. Það er áhugi á því að selja félagsheimilið vegna hinna nánu tengsla við hótelinu. Samkomuhúsið er samkvæmt samningi til afnota fyrir Leikfélag Húsavíkur. Leikfélagið hefur síðan leigt aðstöðu til kvíkmyndasýninga. Leikfélagið greiðir ekki fyrir afnot af Samkomuhúsinu en leggur fram einhverja sjálfboðavinnu vegna viðhalds. Allan rekstur hússins og viðhald þess greiðir bærinn en árið 1999 var það um ein milljón.

Reykjavík

Reykjavíkurborg rekur fjölmargar félagsmiðstöðvar fyrir eldri borgara, unglings og ungt fólk. Einungis eitt félagsheimili, Fólkvangur, er í eigu borgarinnar en það kom til við sameiningu Reykjavíkur og Kjalarness. Gerður hefur verið leigusamningur um rekstur þess.⁴ Sem liður í breytingum á rekstri ýmissa mannvirkja í eigu borgrinnar hefur verið gerður þjónustusamningur við Samtök sjálfstæðra leikhúsa vegna Tjarnarbiós. Litið er á gerð þjónustusamninga sem góðan kost til að nýta sem best möguleika á aukinni þjónustu við borgarbúa og bæta nýtingu fjármagns og aðstöðu.

Dalvíkurbyggð

Í Dalvíkurbyggð eru þrjú félagsheimili og Ungó, sem er leikhús. Dalvíkurbyggð rekur öll húsin. Víkurröst á Dalvík er rekin sem félagsmiðstöð en þar eru líka haldnar samkomur.

Rimar á Húsabakka í Svarfaðardal og félagsheimilið Árskóður, er hvort tveggja rekið sem félagsheimili og skóli. Reyt var að láta einstakling sem er í ferðamannajónustu sjá um rekstur Árskóga þannig að hann var með veitingaleyfi og gat þá sótt um vínveitingaleyfi og fékk allar tekjur af húsnæðinu. Þetta form gekk ekki upp sem skyldi og hefur sveitarfélagið nú aftur tekið við því.

Leikfélag Dalvíkur hefur Ungó til ráðstöfunar en sveitarfélagið greiðir rafmagn, hita, o.s.frv. Leikfélagið greiðir enga leigu, þannig að í raun er um styrk að ræða. Ungó er ekki notað fyrir neina aðra starfsemi en sýningar á verkum leikfélagsins.

Ísafjarðarbær

Félagsheimilin eru fjögur í sveitarfélagini, á Þingeyri, Flateyri, Suðureyri og í Hnífsdal. Nýlega eignaðist Ísafjarðarbær félagsheimili á Þingeyri á nauðungaruppboði og ætla má að félagsheimilið á Flateyri fari innan skamms á nauðungaruppboð. Almennt er ástand

³ Á Akureyri kemur bæjarfélagið með óbeinum hætti að rekstri eða styrkveitingum til félagsheimila, þar sem félagsamtökum á Akureyri eru veittir rekstrarstyrkir sem flestir eru í formi fasteignagjalda (án þess að sérstakir samningar séu til um það). Þetta á aðallega við um íþróttafélög, skáta og félag aldraðra.

⁴ Afrit af samningum er í gagnamöppu.

félagsheimilanna mjög slæmt en notkun mismunandi. Á Suðureyri er húsið notað sem íþróttahús og almennt samkomuhús og félagsmiðstöð. Í Hnífsdal hefur Björgunarsveitin Tindar síðustu ár haft umsjón með húsinu og haldið því að mestu við í sjálfboðavinnu en bærinn greitt efniskostnað. Allar tekjur af húsinu renna til sveitarinnar en bærinn greiðir rafmagn og hita og einhverja aðra rekstrarreikninga sem til falla. Þessi samningur hentar bænum mjög vel, og verður þessu fyrirkomulagi án efa haldið áfram. Rekstur félagsheimilanna í heild er um 3.5 milljónir. Eins og staðan er núna eru ekki stórar eða samhæfðar áætlanir um þessi hús. Áætlanir um byggingu menningarhúss hafa verið nokkrar. Ísfirðingar sjá ekki í fljótu bragði að stór nýbygging risi til viðbótar öllum þeim húsum sem menn af vanmætt að halda úti. Því kom upp sú hugmynd hvort ekki mætti búa til menningarhúsapakka þar sem þrjú hús jafngiltu einu. Þessi hús eru Gamla sjúkrahúsið á Ísafirði, Tónlistarsalurinn Hamrar og Edinborgarhúsið. Í hugmyndum Ísfirðinga hefur ekki verið gert ráð fyrir félagsheimilunum inni í þessum menningarhúsapakka enda ganga hugmyndir menntamálaráðherra út á það að menningarhús rísi á Ísafirði, en ekki á minni stöðunum.

Sveitarfélagið Hornafjörður

Í Sveitarféluginu Hornafirði eru sex félagsheimili, jafn mörg gömlu sveitarfélögum sem nú hafa sameinast. Félagsheimilin eru öll í eigu sveitarfélagsins. Unnið er að stefnumótun í menningarmálum og fjallar hún að nokkru leyti um framtíð félagsheimilanna.

Samantekt

Almennt eru félagsheimili í eigu sveitarfélaganna á hverjum stað. Athygli vekur að tekjur félagsheimilisins á Húsavík virðast standa undir rekstri þess og þá virðist það gefa góða raun að hafa leiklist og kvíkmyndasýningar í samkomuhúsinu. Sveitarfélagið Hornafjörður hefur hafið stefnumörkun í menningarmálum sem vert er að fylgjast með. Athyglisverðar eru áætlanir Ísfirðinga um uppyggingu priggja menningarhúsa í stað einnar nýbyggingar. Ljóst er að þjónustu- og leigusamningar geta nýst vel til að veita bætta þjónustu, og nýta betur aðstöðu og fjármagn.

5. Kafli - Hugmyndir frá álitsaðilum

Leitað var álits nokkurra aðila um með hvaða hætti þeir teldu mögulegt að auka nýtingu félagsheimilanna. Formlega voru send erindi til Ferðamálabrautar Hóaskóla, Menningarráðgjafa Byggðastofnunar, Náttúrustofa Norðurlands vestra, Héraðsskjalasafns Skagfirðinga og Byggðasafns Skagfirðinga í Glaumbæ. Gerð verður stuttlega grein fyrir áherslum þeirra og ábendingum.⁵

Hóaskóli ferðamálabraut

Nokkuð ítarleg greinargerð var unnin af Hóaskóla og fylgir hún með í gagnamöppu. Þar er fjallað um stefnumörkun í ferðapjónustu og hvaða notkunarmöguleikar eru fyrir hendi á þeim stöðum þar sem nú eru félagsheimili. Einkum er lögð áhersla á menningartengda ferðapjónustu og möguleika er tengjast afþreyingu og útivist.

Menningarráðgjafi Byggðastofnunar

Í svari menningarráðgjafi Byggðastofnunar var vísað í nýúkomna *Skýrslu samstarfshóps um menningarmál á landsbyggðinni*⁶ og efni hennar tengt stöðu málá hér í Skagfirði. Vakin er sérstök athygli á ákvörðun ríkisstjórnarinnar frá janúar 1999 um að fullkomin aðstaða til menningarstarfs og listviðburða, s.k. menningarhús, skuli byggð upp á nokkrum stöðum á landinu þannig að hún verði aðgengileg íbúum í hverjum landsfjórðungi. Einnig er bent á möguleika á opinberum styrkjum til að kosta endurbætur félagsheimila.

Héraðsskjalasafn Skagfirðinga

Fram kemur í umsögn Héraðsskjalasafnsins að mikil umræða hafi átt sér staðá undanförnum árum um félagsheimilin, m.a. milli safnsins, Byggðasafns Skagfirðinga og skólameistara á Hólum um uppyggingu menningartengdar ferðapjónustu. Bein nýting á félagsheimilunum fyrir Héraðsskjalasafn eða Héraðsbókasafns eða Listasafns Skagfirðinga gæti verið geymsluhúsnæði fyrir bækur og muni en þá þarf að ráðast í talsverðar breytingar á eldra húsnæði til að standast kröfur um brunavarnir.

Byggðasafn í Glaumbæ

Bent er á margbreytilega möguleika á notkun félagsheimilanna t.d. fyrir erindi, kvíkmynda-, mynda-, leik- eða málverkasýningar, söngskemmtanir, veislur, gistingu, ráðstefnuhald, kaffihlaðborð, nýsköpun í atvinnu og aðrar þær athafnir sem samfélagini eru nauðsynlegar til þroska og þróunar. Fram kemur að mikilvægt sé að leggja áherslu á viðburði sem nú þegar standa heimamönnum til boða en oft langar ferðamenn til að taka þátt í hinu venjulega lífi og sjá og heyra með eigin augum hvað við erum að fást við t.d. að smakka á íslensku (skagfirsku) reyktu, síru, kæstu eða þurrkuðu góðgæti - eftir framleiðslu heimafólks.

Náttúrustofa Norðurlands vestra

Náttúrustofa Norðurlands vestra hefur ekki starfað nema í 8 mánuði og er starfsemi hennar að mörgu leyti ómótuð enn sem komið er. Að mati Náttúrustofunnar á hún eftir að nýta félagsheimili að einhverju leyti. Margar hugmyndir eru uppi, til dæmis um fyrilestrahald, ráðstefnur og vinnufundi.

Skipulag og samkeppnissjónarmið

Mikilvægt er að rekstur sveitarfélagsins á félagsheimilum og ráðstöfun þeirra skaði ekki hagsmuni þeirra sem eru nú þegar að byggja upp starfsemi í ferðapjónustu, rekstri veitinga og

⁵ Formleg svör þessara aðila er að finna í gagnamöppu hjá Sveitarfélagini Skagafjörður.

⁶ Hægt að nálgast á vef Menntamálaráðuneytisins www.mrn.stjr.is

skemmtistaða og aðra atvinnustarfsemi⁷ Sveitarfélagið hefur ákveðnum skyldum að gegna við íbúa sína varðandi uppbyggingu menningarstarfs.

Á undanförnum árum hefur Samkeppnisstofnun ályktað í nokkrum málum sem líta má til þegar félagsheimilin eiga í hlut. Benda má á ákvörðun nr. 23/2000 er varðar rekstur sumarhótelss á Hvanneyri, ákvörðun nr. 17/1996, erindi Líkamsræktarstöðvarinnar hf. og ákvörðun nr. 11/1997, kvörtun yfir auglýsingum um ókeypis tjaldsvæði og úrskurð áfrýjunarfndar samkeppnismála í því máli⁸.

Samantekt

Athygli vekur að margir álitsaðilar benda á notkun félagsheimilanna fyrir ferðaþjónustu. Þó að þessir möguleikar séu fyrir hendi þá eru ýmsir annmarkar á því m.a. breytingar á húsnæði og rekstrarformi. Ljóst er að nokkrir aðilar geta nýtt húsnæðið fyrir hluta af starfsemi sinni. Taka þarf tillit til samkeppnissjónarmiða.

⁷Í annarri málsgrein 14. greinar samkeppnislaga kemur fram: "Þegar um er að ræða opinbert fyrirtæki eða fyrirtæki sem starfar að einhverju leyti í skjóli opinbers einkaleyfis eða verndar er samkeppnisráði heimilt að mæla fyrir um fjárhagslegan aðskilnað, annars vegar á milli þess hluta rekstrar fyrirtækisins sem nýtur einkaleyfis eða verndar og hins vegar þess hluta rekstrar sem er í frjálsri samkeppni við aðra aðila. Skal þess gætt að samkeppnisrekstur sé ekki niðurgreiddur af einkaleyfis- eða verndaðri starfsemi."

⁸ Sjá nánar www.samkeppni.is

6. Tillögur

Breytt skipulag félagsheimila

Helsti vandi sem við blasir er hár rekstrarkostnaður, léleg nýting, óskilvirk skipulag og eftirlit, óljóst eignarhald og ábyrgð. Þær tillögur sem hér eru lagðar fram hafa það að markmiði að taka á vandamálunum með bættu skipulagi, lækkun rekstrarkostnaðar, bættri nýtingu, meiri tekjum og um leið virða samkeppnissjónarmið.

Lykilatriði til að ná þeim markmiðum eru eftirfarandi:

Sala eigna

Grundvallaratriði er að selja eignir til þess að lækka rekstrarkostnað. Lagt er til að minnst notuðu félagsheimilin: Ketilás, Melsgil, Skagasel og Félagsheimili Rípurhrepps verði seld sem fyrst. Um leið og starfsemi Steinsstaðaskóla verður færð í Varmahlíðarskóla verði Ágarður seldur. Taka verður fram að sala félagsheimilis er að mati menntamálaráðuneytis háð samþykki þess, ef ráðuneytið hefur styrkt byggingu þess⁹.

Sérhæfing og bætt nýting

Lagt er til að þau félagsheimili sem ekki verða seld verði sérhæfð meira en nú er. Gerðar verði breytingar á húsnæði Bifrastar þannig að þar geti þrifist leikhús og hægt sé að standa að metnaðarfullum rekstri á kvíkmyndahúsi. Breytingar felast að mestu í að setja upp föst hallandi sæti þannig að aðstaðan verði sambærileg við það sem best gerist. Rekstrargrundvöllur Ljósheima myndi um leið styrkjast mikið þar sem það hús yrði nýtt betur fyrir m.a. erfidrykkjur, einkasamkvæmi, árshátíðir, þorrablót og þess háttar starfsemi. Höfðaborg verður að nýtast áfram sem skólahúsnæði. Miðgarður og Höfðaborg verða áfram þeir staðir sem hýst geta fjölmennari samkomur.

Starfsmannahald

Umsjónarmönnum þarf að fækka. Húsvörslu mætti sameina talsvert t.d. sést ekki þörf á því að hafa tæplega tvö stöðugildi við húsvörslu í Bifröst og Ljósheimum. Það sama á við um Hofsós. Það er mjögstatt á milli Grunnskólans á Hofsósi og Höfðaborgar, en þar eru starfandi tveir húsverðir. Hægt væri að samnýta þar starfsfólk og skipta kostnaði. Líklegt er að þegar starfsemi Steinsstaðaskóla verður aflögð geti sami húsvörður annast Miðgarð, Ágarð og Melsgil jafnvel í einhverri samnýtingu við Varmahlíðarskóla. Einnig væri hægt að samnýta betur annað starfsfólk við þrif og eftirlit. Einfalda mætti störf umsjónarmanna og auka ábyrgð leigutaka. Tekið skal fram að þetta er lagt fram með fullri virðingu fyrir því fólk sem starfar sem umsjónarmenn félagsheimilanna í dag og þeirra störfum. Ekki er verið að leggja neinn dóm eða mat á það.

Leigu- eða þjónustusamningar

Leiga til einkaaðila á félagsheimilum er mjög vænlegur kostur. Í sumum tilfellum þarf e.t.v. að skilgreina nákvæmar en almennt gerist í leigusamningum þá þjónustu sem vilji er til að veitt sé af hálfu félagsheimilisins. Þjónustusamningar t.d. við félög, fyrirtæki eða einkaaðila geta þá verið hentug leið. Þeir fela umfram leigusamninga í sér skilgreiningu á þjónustu eða starfsemi sem um er samið. Reynsla af slíkum samningum er almennt góð¹⁰.

Tillaga um eitt einkahlutafélag

Til þess að framkvæma þær breytingar sem hér hafa verið lagðar til þyrfti sem allara fyrst að stofna eitt einkahlutafélag um öll þau félagsheimili sem hér hefur verið um fjallað. Til þess að ákvarða hlut hvers og eins yrði að finna mælikvarða á raunvirði hvers húss. Það gæti t.d. verið hlutfall af brunabótamati. Raunvirði hvers húss yrði síðan lagt saman og hlutum skipt

⁹ Í lögum um félagsheimili 1970 nr. 107, 28. okt.

¹⁰ Afrit af þjónustusamningum eru í gagnamóppu.

eftir því í féluginu. Ákveða þarf ráðstöfun eignarhluta þeirra félagsamtaka sem hætt hafa starfsemi.

Nýtt form og markmið.

Markmið félagsins yrði að reka félagsheimilin þannig að þau standi undir sér fjárhagslega með aukinni notkun. Með því er verið að tryggja að menningarstarfsemi í Skagafirði geti áfram farið fram í einhverjum þessara félagsheimila. Í samþykktum yrði það að vera skýrt tekið fram. Auka þyrfti notkun húsanna t.d. með leigusamningum við sjálfstæða aðila, félagsamtök eða stofnanir. Fáist kaupandi að húsi sem er lítið sem ekkert notað hlýtur að vera ávinnungur að selja þá eign og nota peningana í að styrkja rekstur og viðhald á hinum húsunum. Þeir eignaraðilar sem áttu í húsi sem var selt verði tryggir með að geta nýtt annað félagsheimili í staðinn þar sem hlutur þeirra verður óskertur í féluginu. Sá aðili gæti einnig óskað á þeim tímapunkti að draga sig út og leysa til sín hlutinn sem hann átti í húsinu sem selt var.

Helstu rök fyrir því að stofna eitt einkahlutafélag

- 1) Eignarskiptingu yrði komið á hreint hjá þeim félögum sem eru hætt störfum. Réttu aðila þarf á hverjum stað til þess að taka ákvörðun um hverjum sá hlutur tilheyrir. Þannig yrði leyst úr þeim vanda í eitt skipti fyrir öll.
- 2) Eignaraðilum í þeim húsum sem yrðu sold er tryggur áframhaldandi réttur á notkun annarra húsa í gegnum hlutafjáreign sína í féluginu.
- 3) Skipulag, stefnumótun og áætlanagerð yrði til staðar.
- 4) Allt bókhald yrði á einum stað.
- 5) Tekjur og nýting myndi aukast.
- 6) Gjaldskrá yrði samrýmd og tæki meira mið af rekstrarkostnaði.
- 7) Rekstarkostnaður minnkar með magninnkaupum og bættri samningsstöðu.
- 8) Fjárrframlög sveitarfélagsins til reksturs félagsheimila myndi minnka mikið.
- 9) Eðlilegra samkeppnisumhverfi hjá rekstraraðilum í tengdri atvinnustarfsemi.
- 10) Betra umhverfi fyrir menningarstarf.
- 11) Réttur til hlutfallslegs innskattsfráráttar¹¹. Einkahlutafélag í blandaðri starfsemi hefur rétt til hlutfallslegs innskattsfráráttar s.k.v. ákvæðum II kafla reglugerðar 192/93 um innskatt. Það hafa opinberir aðilar ekki m.a. félagsheimilin skv. 10. grein sömu reglugerðar. Þannig hafa félagsheimilin ekki getað nýtt sér innskattsfrárátt. Ávinnungurinn í því samhengi er því augljós.

Stefnumótun í menningarmálum og tækifæri Skagafjarðar vegna menningarhúss

Frá þeim tíma sem liðinn er frá því að ríkisstjórnin kynnti áform sín um menningarhús hafa verið að mólast hugmyndir í heimabyggðum um hvernig standa eigi að byggingu menningarhúsa. Sauðárkrókur hefur verið nefndur sem hentugur staður fyrir menningarhús. Samþykkt ríkisstjórnar um menningarhús hefur þróast í þá átt að sveitarfélög leggja fram tillögur til menntamálaráðherra, sem stefnir í samninga um þessa uppbyggingu. Í fyrrgreindri Skýrslu samstarfshóps um menningarmál á landsbyggðinni var lögð áhersla á gerð langtímaáætlana sem er meðal brýnustu verkefna á sviði menningarmála.

Lagt er til að Sveitarfélagið móti almenna stefnu í menningarmálum. og enn fremur móti stefnu um uppbyggingu menningarhúss í Skagafirði og hvernig það getur styrkt endurbætur á þeim félagsheimilum sem sveitarfélagið á.

¹¹ Lög um viðrisaukaskatt frá 1998, nr. 50, 24. maí

Lokaorð

Í þessari úttekt var leitast við að gefa sem besta mynd af rekstri og skipulagi félagsheimila sem Sveitarfélagið Skagafjörður á eignarhlut í. Jafnframt var leitast við að draga fram hugmyndir og tækifæri til að auka nýtingu. Ekki er hægt að útfæra þessar hugmyndir frekar fyrr en ákvörðun hefur verið tekin um ráðstöfun hvers húss fyrir sig.

Úttektin takmarkast af þeim gögnum og upplýsingum sem voru fyrir hendi og enn fremur þeim tíma sem áætlaður var í verkið í verklýsingu.

Félagsheimilin standa mjög illa fjárhagslega. Í núverandi skipulagi er rekstrargrundvöllur þeirra mjög erfíður. Miðað við tekjumyndun er rekstrarkostnaður hár og skuldir safnast upp. Skipulag er óskilvirk og eftirlit af hálfu sveitarstjórnar hefur verið mjög lélegt, sérstaklega á það við um Bifröst. Þá er eignarhald óljóst þar sem ýmis félög hafa hætt starfsemi og önnur aldrei lagt neitt til rekstrarkostnaðar. Abyrgð er viða óljós, þar sem ekki hafa verið ráðnir neinir umsjónarmenn eftir sameiningu sveitarfélaganna. Of háum fjárhæðum er varið til rekstur á vannýttu húsnæði. Þeir fjármunir gætu aukið og bætt menningarstarf ef þeim væri varið á annan hátt. Það væri þeim aðilum til framdráttar sem standa að menningar- og félagsstarfi í Skagafirði að hluti þeirra fjármuna sem fara í rekstur félagsheimilanna í dag fari frekar í uppbyggingu á starfinu.

Óþarfi að reka níu félagsheimili í Skagafirði og getur ekki verið íbúum Skagafjarðar til hagsbóta til framtíðar. Ákvarðanir þarf að taka í framhaldi af þeirri vinnu sem lögð hefur verið í þessa úttekt. Því úttekt sem þessi er einungis mynd af ákveðnum tíma og ástandi. Ákvarðanir eru einnig óhjákvæmilegar og eðlilegar í kjölfar á þeim samfélagslegu breytingum sem lýst var í upphafi og enn fremur sem einn liður í sameiningarferli sveitarfélaganna.

Heimildir

Viðmælendalisti.

Við eftirfarandi aðila voru tekin formleg viðtöl:

Ágarður - Sigurður Sigurðsson
Bifröst - Jóhann M Jóhannsson
Höfðaborg – Bjarni Pórísson
Ketilás – Auður Ketilsdóttir
Ljósheimar – Sigrún Aadnegard
Melsgil – Helgi Sigurðsson
Miðgarður – Kolbeinn Konráðsson
Félagsheimili Rípurhrepps – Sævar Einarsson
Skagasel – Bjarni Egilsson

Formleg erindi sedt.

Birna Lárusdóttir
Forseti bæjarstjórnar Ísafjarðbæjar

Guðrún Pálína Jóhannsdóttir
Bæjarritari Dalvík

Gísli Sverrir Árnason
forseti bæjarstjórnar Sveitarfélagsins Hornarfjörður

Guðrún Þóra Gunnarsdóttir
Deildarstjóri ferðamálabrautar Hólaskóla

Guðrún Helgadóttir
Menningarráðgjafi Byggðastofnunar

Ómar Einarsson
framkvæmdastjóri
Íþrótt- og tómstundaráðs Reykjavíkur

Reinhard Reynisson
Bæjarstjóri Húsavík

Sigríður Sigurðardóttir
Forstöðumaður Byggðasafns Skagfirðinga í Glaumbæ

Þorsteinn Sæmundsson
Forstöðumaður Náttúrustofu Norðurlands vestra

Ársreikningar félagsheimilanna.

Lög um félagsheimili 1970 nr. 107, 28. október
Lög um tekjustofna sveitarfélaga 1995 nr. 4, 30. janúar
Lög um virðisaukaskatt 1988 nr. 50 24. maí

Ferðamálabraut Hólaskóla:

“Umsögn um nýtingu félagsheimila í Skagafirði í þágu ferðaþjónustu.”

Fylgiskjal 1 - Viðhorf aðstandenda félagsheimilanna

- ✓ Hafa bónusgreiðslur fyrir húsvörð tengda útleigu.
- ✓ Fasteignagjöld eiga ekki að vera greidd af skólahúsnaði.
- ✓ Láta hússtjórн sjá um útboð á framkvæmdum.
- ✓ Hafa húsvörð sem býr á staðnum.
- ✓ Sveitarfélagið þarf að sýna meiri áhuga. Það er t.d. óþolandí að þurfa að ganga á eftir samþykktum framlögum.
- ✓ Ekki að setja starfsemi alfarið í einkarekstur þar sem starfsemi er árstíðabundin.
- ✓ Að sporna gegn aukinni kröfu hljómsveita um breytta tekjuskiptingu.
- ✓ Að samræma betur gjaldskrár og vinnubrögð milli félagsheimila.
- ✓ Endurskoða álagningu fasteignagjalda.
- ✓ Kostnaður mætti vera sjáanlegri. Sveitarfélagið hefur ekki sent reikninga heldur gjaldfært beint t.d. tryggingar, fasteignagjöld og laun.
- ✓ Umhirða lóðar á að vera í höndum húsvarða, vinnuskólinn er of dýr.
- ✓ Breyta eignarformi þannig að úr verði félag sem nýtt gæti vsk.
- ✓ Umræða um hækjun á aldurstakmarki breytir rekstrarforsendum.
- ✓ Einfalda stjórnskipulag í Miðgarði t.d. með því að leggja af eignanefndina.
- ✓ Sala á félagsheimilum gæti orðið tilfinningamál.
- ✓ Það ber að selja sum félagsheimilin.
- ✓ Meiri samvinna og samræming milli félagsheimila.